

dneh pa iz nje zopet djal na solnce. Vina so pri vsi tej manipulaciji res nekoliko droži nastavila, al jasna in bistra so bila kakor ogledalo, in dobra kakor popred, samo da so se pokusu stareja kazala.

Dalje sem jako ugoden vspeh tudi z bolnimi vini dosegel. Vina, ki so bila mlakasta, ki so se že žlezasto pokušala, da! tudi taka, ki so že cikati pričela, postala so po pastêrovanji zopet izvrstna, slednji sled bolezni je izginil. *)

Navedel bi lahko še dokaz družih enacih skušinj; al zadostujejo naj ravno navedene.

Ako vse te skušnje v poštev vzamemo, se prepričamo, da je pastêrovanje vina v resnici izvrstno sredstvo, vinu dati večo stanovitnost, pa vrednost njegovo tudi sicer povišati. Izvrstnost je pa tudi bila, ktera je pas êrovanje v najkrajšem času silno razširila; če je 1869. leta hvaležnih posnemovalcev Pasteurovih število 8e jako majhno bilo, je to število danes toliko, da bi mšarsikdo tega ne verjel. Ni ga skoro na Francozskem, Nemškem, Italijanskem itd. večega posestnika ali pa vinskega kupčevalca, kateri bi za pastêrovanje stroja ne imel. Da! ne le pri večih posestnikih in vinskih kupčevalcih se je pastêrovanje vina vdomačilo, temveč tudi pri najmanjših v vseh tistih deželah, kjer stoji vinoreja na visoki stopinji, kakor v Franciji in Nemčiji. Res, da vsak vinorejec svojega lastnega stroja nima, ampak cela srenja si ga kupi, in prav to je velike hvale vredno, kajti le po tej poti je majhnemu posestniku mogoče, z malo krajcarji iz pastêrovanja prav tisto korist vleči, kakor velikemu, ker dobre mašine — po različnih sistemah sestavljene — so še zmirom jako drage. (Kon. prih.)

Jabelčni rilčkar,

hud škodljivec jablanam.

„Pri naš na Pivki — tako se glasi pismo, ki je došlo gosp. Šolmajerju iz Notranjskega in katero nam je on izročil, da odgovorimo na stavljena vprašanja — pokazal se je letošnjo spomlad na sadnem drevju nek ne navaden, majhen, pa vendar strašno velik sovražnik. Po sadnem cvetji, kterege je bilo letos silno veliko, prikazali so se namreč mali, tretjino palca dolgi črviči, ki so lepo belo cvetje skup z vlekli, ga pomorili in iz njega rujave hišice ali bunčice si naredili, v kterih so se v male, temno-rujave rilčkaste kebrčke spremenili, ki se ravno iz svojih gnjezd izkopavajo. Na jablanah je tega mrčesa toliko, da vse mrgoli. Kako se pravi temu gnjusju, ki je prava kuga za sadje naše, ker nam je skoro vsa jabelka vže v cvetji požrl in zatrl? Je li morda to tako imenovani „Frostspanner“? Ali bode zdaj v kebrčka spremenjen, živel od sadja, kar mu ga je še ostalo, od perja, ali od lesa? Kdaj in kje si bo novo zalego napravil? Prosim, če Vam je znan ta gnjus, da bi nam v „Novicah“ na ta vprašanja odgovorili in tudi povedali, kako bi se ta mala, pa strašno škodljiva pošast lahko pokončati in zatreti mogla?“ —

Tudi od družih krajev, kakor nam je pravil gosp. Ferd. Schmidt, prvi izvedenec v tem razdelku nato-roznanstva, se letos sliši o enaki nadlogi.

Radi odgovarjamo na gori stavljena vprašanja, če ravno so „Novice“ isto stvar obravnavale že v prejšnjih letih. —

Pravo latinsko ime tega žužka je Anthonomus (curculio) pomorum, nemško pa Apfelblüthenstecher ali tudi Brenner zato, ker cvetje postane hipoma rdečkasto, kakor da bi bilo zgorelo; mi ga ime-

nujemo jabelčni rilčkar ali dolgonos, in nemško ime „Brenner“ bi menda najbolj imenovali palež.

Če tudi najbolj priljubljene so temu škodljivcu jablane, imajo tudi hruške, češnje, malince, orehi itd. svoje rilčkarje.

Popisan je jabelčni rilčkar dobro v gori navedenem dopisu; tudi to je prav rečeno, da jablanam cvetje pomorí, — od tod nemško ime „Apfelblüthenstecher“.

Ta kebrček živi najraje pod mahom in rapasto skorjo debela. Schmidberger pravi, da spomladi ne pride drugače na drevo, kakor da leze na-nj; to pa, kakor Schmidt pravi, ni res; on tudi priletí na drevje. On in ona se v začetku spomladi parita na vejah in popkih drevesnih. Že čez 3 dni začne ona jajčica leči; ona vbada z rilčkom cvetne popke in poklada večidel v vsak popek le po eno jajčice; skušnje trdijo, da ima okoli 3 četrt ure opraviti s tem, da v cvetni popek vtakne eno jajčice. Iz jajčka izleze črv, večidel čez 8 dni, včasih tudi še popred. Črv se spravi zdaj na plodilo cvetek, vendar pa tudi žré sadni puček, da se ne more oploditi. Cvetje ima zdaj podobo tako, kakor da bi ga bilo solnce ali mraz poparilo; od tod ime cvetni palež, in kmetje sèm ter tjà mislijo, da to izvira od „strupene rose“. Podobo črva obdrži rilčkar en mesec. V drugi polovici maja meseca se v cvetkah nahaja že mnogo mešičkov, v ktere so se zapredli črviči; v podobi mešičkov ostanejo kakih 8 dni. Konec maja meseca ali prve dni junija — tedaj blizo v 6 tednih — iz jajčka postane kebrček, ki posušeno rujavo cvetno bunčico pregloje in skoz okroglo luknjico na dan pride. Mladi kebrčki ostanejo celi mesec junij in še prve dni julija na drevju, kjer mu z rilčkom strgajo mlada peresa ali pa jih skoz in skoz preglojejo. — Proti jeseni jih je vendar čedalje manj, kajti vreme in tiči jih precej pokončajo. Vendar jih ostane še zmirom dosti, da prihodnjo spomlad novo zalego delajo, ko so zimo preživel pod skorjo in mahom dreves.

Rilčkar je jablanam zeló škodljiv; al tudi to je resnica, da, če bi rilčkarja ne bilo, bi se v posebno rodovitih letinah veliko drevja polomilo od preobilega sadja.

Zmečkati posamesne cvetke, ki so že od daleč sumljive, in s tem pokončati škodljive kebrčke, je le pri nizkih drevesih mogoče. Dokler se je mislilo, da ta mrčes ne leta, ampak da le pripleza na drevo po debelu, so priporočali s katranom namazane opašnike okoli debela (Theergürtel); take kebre, ki plezajo, res taki opašniki odvrnejo, letečih pa ne. Ker omenjeni mrčes, predno začne spomladi jajčica leči, biva pod trohljivo skorjo in v mahu debela, je najboljša trda metlja, s katero se do dobrega osnaži deblo in otrebi poskritih škodljivcev. Da se drevju skorja čedna in zdrava ohrani, naj bi noben sadjerejec ne zanemaril, jeseni pobeliti drevje; koristil bode s tem drevesom od več strani.

Trgovcem na znanje,

ki nakupujejo svilne (židne) kokone.

Sl. odbor družbe kmetijske ljubljanske je vredništvo naprosil, naj sledeči njej poslani dopis v „Novicah“ razglasi in svilorejce tudi družih krajev povabi, da taka naznanila družbi pošljejo. Trgovci, ki kupujejo svilne kokone, imajo potem kažipot, kje se dobí dobro blagó. In tako so taka poročila koristna na dvojno stran: svilorejcu in svilokupcu. Vrh tega pa družba kmetijska po tacih poročilih dobí gradiva za popis, kako se je letos sviloreja obnesla. Naj tedaj vsi

*) Glej „Weinlaube“ 1869. št. 15.

naši svilorejci pošiljajo družbi poročila, kako se obnašajo svilni črviči.

Poročilo iz Vač se glasi tako-le:

„Sl. kmetijska družba! Jez podpisani naznanjam v imenu več Vačanov, da se letos pri nas sviloprejke dobro obnašajo, zapredajo in da imamo tega blaga precej veliko. Tedaj prosim v imenu več družih, da bi sl. družba sviloprejskim kupcem to naznaniti blagovolila.“

Na Vačah 4. junija 1872.

Jožef Grilec, kmet.

Iz Novega mesta. — Po več sviloreji jako ugodnih letih upajo naši svilorejci, da se bodo svilni črvi letos posebno dobro obnesli. Črviči gosp. Smóle v Grmu (Stauden), gosp. Zoréta v Novem mestu, ter drugih svilorejcev dajejo mnogo upanja, ter bodo jeli kmalu presti. Posebno lepi in zdravi so, kakor vže sedem let zaporedoma, tudi letos svilni črviči gosp. Janeza Povšeta, posestnika v Podborštu pri Mirnej peči, ter so vže začeli presti. Dali bodo kaka 2 centa živih kokonov, ktere za seme jako priporočamo. — Tudi Yama-maï (hrastne sviloprejke), dobroznanega svilorejca g. Jan. Maha, posestnika v Slatenku, bodo se v gozdni reji letos jako dobro obnesle. O tem drugi pot več.

Potopisni listi

slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

XIV. pismo.

Naj Te, velecenjeni prijatelj, danes popeljem v duhu najpoprej iz Karlovca po cesti, ki se vije proti jugu, in odpira tako rekoč duri v Slunjski graničarski regiment. Meja tega regimenta prestopi se kake pičle četrt ure zunaj mesta, v Rakovcu, kjer je za vojniško krajino viša realka in glavna ljudska šola. Le-sem prihaja tudi iz Karlovca mnogo mladine v poduk, kar o zimskem času ne more biti ravno od več prijetno. — Kako dobro uro naprej od tod stoji na desno ob cesti obširno poslopje „Turn“ imenovano. Je li ondi še zdaj vojaški zavod, ali, kakor so njega dni rekli, „Kadetteninstitut“, ne vem; toliko pa naj Ti povem o njem, da se je v svoji prvi mladosti v onem zavodu šolal graničarski mladeneč Latas, kterege je zadnja leta poznal skor celi svet kot slovečega turškega vojskovodjo pod imenom: Omer-paša.

Druga cesta, Jožefinina imenovana, ki tudi na južni strani pelje iz Karlovca, gre skoz Ogulinski graničarski regiment na Sénj. Tukaj ven bi se bilo podati, ako bi kdo hotel iti gledat onih Plitvičkih jezer, kterih oddelek sem v Zagrebu videl v razstavi fotografiran; al brez varne in zanesljive službe bi po tistih krajih zlasti po noči nikomur potovati ne svetoval, kar celó domačini ptujcem svarljivo priporočujejo. Še zdaj mi šine strah v ude, kedar se spominjam na neko svoje večerno popotvanje leta 1864. iz turške Kostajnevice v Sisek. Jayno trdim, da se imam morebiti zahvaliti le Mariji na Šmarni gori, ktero sem v tisti stiski v duhu klical na pomoč, da sem odšel veliki nevarnosti.

Najlepša cesta pa, ki pelje na zapadno stran iz Karlovca ter veže to mesto z Reko, je Lujizina, leta 1820. na akcije dodelana, 18 milj dolga, ki je stala 2 milijona goldinarjev. Hodil sem že po cestah Kranjskih, Koroških, Primorskih, Tirolskih, Talijanskih, Hrvaških, Štajarskih, Doljno-avstrijskih in Moravskih, pa razen one, ki je zadnja leta sklenila koroški Trbiž s Podkloštrom, nisem je videl še lepše in umetneje izpeljane, kot je Lujizina. Če ktera zasluži odlični naslov „izvrstna cesta“, zasluži ga ta gotovo; —

le škoda je, da tudi tej bo v malo letih železnica zavdala smrt ter vvrstila jo med zapuščene razvaline.

Karlovec stoji v lepi ravnini med rekama Kolpo in Korano. Okolica njegova je vrlo romantična in prijazna. Med tem, ko se proti severo-izhodu razprostira neizmerna planjava, obroblyajo ga proti jugu in zapadu nizki griči. Zlasti zapadna stran z Dubovškimi homci, ter daljni razgled tje od griča do griča noter do kranjsko-hrvaških Gorijancev daje Karlovcu in okolici njegovi sprelep obraz.

Pospremeljaj me, dragi prijatelj, zdaj še po mojih daljnih hojah. Popoldan 27. avgusta po 4. uri napotil sem se bil v prijetni družbi po ravnokar omenjeni Lujizini cesti proti Dubovcu; ta vas je Karlovcu to, kar je na priliko Ljubljani Šiška. Pod gosto senco košato-zaraslega drevoreda prišetali smo do homca, na kterem žalostno medlijo začrnele zidine Dubovškega grada, ki je bil o Valvazorjevem času poletni stan Karlovških vojaških zapovednikov, zdaj pa je zapuščena razvalina, ktero vendar popolnega pogina varuje menda skrbna roka sedanjega lastnika grofa Nugent-a — če se ne motim, sinu onega hrabrega moža in generala Nugent-a, ki je zadnja leta francoskih vojská čistil našo kranjsko-dolensko stran tujega nasilnika. V podnožji Dubovškega griča je kraj, kterege so si zbrali Karlovčani v svoj posmrtni počitek. Odkar sem zadnjič obiskal te kraje, zakopali so mi tu bližnjo sorodnico s soprugom njenim vred. Naj v miru počivata! Pokopališče ima mnogo prav lepih spominkov; prizidali so zadnja leta tudi na njem kaj lično, v bizantinskem zlogu sestavljeno cerkvico, posvečeno Vsem Svetnikom (oltarna slika je kopija one podobe, ki kinči čelo I. knjige Slomšekovega življenja Svetnikov); al ker ni okrog in okrog z zidom obdano, ampak je, če se še prav spominjam, na tri strani z živim plotom ograjeno, daje to vsemu groblju nekako milo-tužni obraz. Enako ograjo imajo tudi vojaško, pravoslavno in židovsko pokopališče, ki se nahajajo — vsako posebej — vsa blizo ravnokar opisanege katoliškega.

Prišedšemu nazaj v Karlovec donela mi je naproti od „promenade“ vršiča vojaška godba Slunjskega graničarskega regimenta nasprot, ki o nedeljah in tudi večkrat med tednom proti večeru Karlovčane razvedruje in kratkočasi s svojo dobrovbrano glasbo. Na večer sem še stopil v trdnjavo, da bi v kaki kavarni zvedel po časnikih, kako se je kaj svet sukal zadnje dni, ker v Zagrebu ni bilo časa, veliko stikovati po časnikih. Zamaknil sem se bil v branje tako, da je bilo zopet precej pozno, ko sem prišel do počitka. S skončanim popisom 27. avgusta tudi sklenem današnji list, z dostavkom, da v prihodnjemu še kaj povem o Karlovcu.

Tvoj iskreni

Josip L. Železodolski.

Slovensko slovstvo.

* *Kratek pregled vesoljnega sveta sploh in posebno naše zemlje.* Spisal prostemu ljudstvu v poduk in na svetlo dal Jožef Godina-Verdelski v Trstu. Z obrisom obeh polovic zemeljske krogle.

V 1. listu letošnjih „Novic“ je naznanil gosp. pisatelj, da, naprošen od več strani, naj bi na svetlo dal kratek opis svetá in posebno zemlje naše, je obljubil, da to storí. In g. Verdelski je bil mož-beseda. Drobna knjižica (obsegajoča 48 strani), osnovana na vprašanja in odgovore, spisana v lahko umevnem jeziku z debelimi pismenkami tudi za slabeje oči, in razjasnjena s podobo naše zemlje, je zdaj gotova in se v Trstu dobiva za 25 soldov pri pisatelju, ki jo je sam založil.